

Overingeniør Fredrik Carlson (1868-1956)

Fred Steinar Nordrum

Overingeniør Fredrik Carlson med Vasa-ordenen.

Carl Fredrik Carlson ble født i Lerviken ved Filipstad i Värmland 12. desember 1868. Familien flyttet i 1877 fra Nordmarken til Filipstad og derfra i 1882 til Stockholm. Han tok studenteksamen i 1887 og begynte på Tekniska Högskolan samme høst. Første års verneplikt ekserserte han ved Svea livgarde i 1889. Han ble uteksaminert på Bergskolen i Stockholm høsten 1890 og reiste til Sala gruve som assistent for gruveingeniør Axel Ekelund. Andre års verneplikt ekserserte han ved Svea livgarde i 1891. Han sluttet ved Sala gruve høsten 1891, da ingeniør Ekelund døde. Samme år fikk han, gjennom disponent Janson, ansettelse ved Ødegården apatittgruver i Bamble (Compagnie Francaise des Mines de Bamble). Han var der gruvemåler, kjemiker og leder av anrikningsverket, og han deltok også i undersøkelsesdriften i Dalane sølv-kobbergruve i Kviteseid og Bleka gullgruve i Svartdal. Han sluttet i juni 1896 på grunn av innskrenkninger. Senere på året hadde han mindre gruveoppdrag i Småland og ved Örebro, og fra 7.12.1896 til 2.12.1897 arbeidet han i

Yxsjö gruve for ingeniør Åke Sjögren. Den 6.12.1897 reiste han til Helsingborg for å møte konsul Nils Person, hvor han også traff direktør Emil Knudsen. Han ble fra 1.1.1898 ansatt som gruveingeniør i Sulitjelma. Han ledet i mange år gruvevirksomheten, mens aktiviteten i Sulitjelma var på sitt høyeste. Han var ansatt fram til 1932, men drev med oppmålinger noen somre også etter det.

Mens han var ansatt i Sulitjelma gruver var han på et stort antall befaringer og oppfølgninger i Nordland, Troms og Finnmark. Særlig hyppig var han i Vaddas. Han reiste også på besøk til mange andre bergverk i Sør-Norge, Sverige, Tyskland, Østerrike, Frankrike, USA og Canada. Hvert år kom det besøk av fagfolk og andre interessante personer til Sulitjelma. Den 1.9.1903 ble Norsk Bergindustriforenings konstituerende møte avholdt i Sulitjelma.

Da han arbeidet i Bamble, traff han Clara Marie (Maja) Göranson, født 1875 i Gläminge i Sverige. De giftet seg i Skjerstad kirke i Salten 1. april 1899. Ekteparet Carlson fikk ei datter, Esther Christine Sofia, 28. januar 1900 og en sønn, Carl Johan Arne, 16. mai 1901. Sønnen, som ble utdannet bergingeniør på NTH, druknet på en studiereise til USA 29. april 1947. Esther ble gift 12.1.1923 med bergingeniør Einar Trøften (1891-1963), som også arbeidet i Sulitjelma fra 1918 til 1959, og de fikk datteren Elin Christine 6.10.1923 og sønnen Per Fredrik 12.1.1929. Elin var sekretær på Bergavdelingen, NTH i Trondheim, i 38 år. Einar gav sin samling av Sulitjelmastuffer til Geologisk institutt, NTH.

Som pensjonist bosatte Carlson seg i Stockholm i 1933. Han døde der 16. oktober 1956, men ble gravlagt i Sulitjelma. Professor Arne Hofseth skrev en nekrolog om ham i Tidsskrift for kjemi, bergvesen og metallurgi (Hofseth 1957). Carlson var meget godt likt både av fastboende, rallare (som gav ham navnet "Gruv-Kalle") og samer. Han var åpen, ordholden og pålitelig og en dyktig og grundig fagmann. Han var friluftsmann og hadde botanikk som hobby. I 1930 fant han i Porsanger den lille planten *Pedicularis lapponica*, var. *Carlsoni*. Han fant en rekke mineralogiske sjeldenheter som han skjenket til vitenskapelige institusjoner og samlinger, men storparten gikk til Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm. Han var ridder av den svenske Vasa-ordenen.

Kontakt med Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm

Ved tilbakekomsten til Stockholm fra Yxsjö i desember 1897, besøkte Fredrik Carlson professor A. E. Nordensköld ved Naturhistoriska riksmuseet (NRM). Med seg hadde han mineraler fra Yxsjö og Bamble.

Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm har den absolutt rikholdigste samling av stuffer fra Sulitjelma fra før siste verdenskrig. Særlig mange stuffer innkom fra 1904 til 1919. På de fleste av etikettene fra denne perioden står det "Gave fra Sulitelma Aktiebolag ved Fredrik Carlson. Hjalmar Sjögren." Sjögren var professor ved NRM 1901-1922. Han reiste enkelte år i Nord-Norge og samlet inn prøver fra forskjellige forekomster. I Sulitjelma fikk han mange stuffer av Carlson og også enkelte prøver fra andre personer, for eksempel konsul Nils Persson. Carlson var dessuten noen turer i Sverige og kan ha brakt med seg stuffer. Sjögrens besøk i Sulitjelma 1904 og 1912 er dokumentert, likeså Carlsons besøk hos Sjögren på Riksmuseet i september 1918. Årene hvor samlinger mottatt fra Carlson er registrert kan leses ut fra etikettene: 1904 (47 stuffer), 1907 (28 stuffer), 1912 (33 stuffer), 1914 (32 stuffer), 1919 (107 stuffer). De siste stuffer NRM fikk av Carlson er fra 1934 og 1935, etter at han som pensjonist hadde flyttet til Stockholm.

Kilder:

HOFSETH, A. (1957): Overingeniør Fredrik Carlson. *Tidsskrift for kjemi, bergvesen og metallurgi* **1957** (4), 64.

Ingeniør Fredrik Carlsons dagboknedtegnelser 1877-1932. Upublisert, 99 s.